

DENDROTHELE IN NEDERLAND

Bernhard de Vries

Roerdomplaan 222, 7905 EL Hoogeveen

Vries, B.W.L. de, 2012. *Dendrothele* in The Netherlands. *Coolia* 55(1): 21–23.
A short overview is given of a difficult to recognize group of resupinate fungi: *Dendrothele*.
One collection appears to be a species new to science.

Puzzelkorstjes (*Dendrothele*) zijn in ons land algemener dan lange tijd werd aangenomen. De oorzaak van dit misverstand is dat niemand er aardigheid in heeft om deze mycoloog-onvriendelijke puzzelstukjes te bekijken. Het zijn namelijk vaak kleine witte plakjes die, indien groeiend op droge plekken, stijf vol zitten met kristallen. En als het materiaal toch onder een microscoop belandt, dan blijken de kenmerken slecht bruikbaar bij het onderscheid van soorten. De Nederlandse naam is dus, geheel onbewust, goed gekozen. Vaak groeien ze op plaatsen waar je geen korstjes maar wel lichenen verwacht.

Het vruchtlichaam is wit (kalkwit) of lichtoker of lichtgelig, glad of met kleine tandjes; soms heel dun en soms wel een millimeter dik. Zorg in het veld in elk geval dat je genoeg verzamelt om meerdere preparaten te kunnen maken.

De kleurloze sporen hebben meestal een iets verdikte wand en nemen weinig congorood op. Een reactie met Melzers' is er doorgaans niet, maar er kunnen amyloïde plekjes op de sporen zijn. De sporenmaten kunnen behoorlijk variëren, maar de lengte-breedte verhouding (Q) biedt enig houvast. Niet zelden zijn in het preparaat ook sporen te vinden van andere fungi of algen.

Van basidia ziet men doorgaans alleen de bovenhelft omdat er zo veel kristallen zijn die de basis verbergen. Om meer te zien, ook van de overige elementen, is dan een behandeling met melkzuur of zoutzuur noodzakelijk, waarna eventueel weer met congorood kan worden gekleurd. De basidia zijn vaak pleuroïd, dat wil zeggen, ze zijn zijdelings uit een hyfe gevormd. De lengte van de basidia varieert; bij jonge vruchtlichamen zijn ze korter dan bij oudere.

Cystiden zijn niet bij elke soort aanwezig en ook waar ze aanwezig behoren te zijn, kan het moeite kosten om er een paar te vinden. De vorm is variabel; meest een peervormige, iets dikwandige cel met enkele koraal-achtige uitgroeisels, met overgangen naar de dendrohyfen, op de top.

Dendrohyfen zijn uiteraard variabel. Ook het aantal is per soort niet constant.

Gespen zijn vaak zeer moeilijk te vinden. Bij de algemeenste soort, *D. acerina* (Esdoornpuzzelkorstje) had men tot voor kort aangenomen dat de afwezigheid van gespen een betrouwbaar kenmerk was, totdat Boidin onthulde dat hij na een fikse behandeling met zoutzuur en na ijverig zoeken toch af en toe een gesp bij deze soort gevonden had. Een goede determinatie begint dus met veel geduld.

Notities bij de soorten

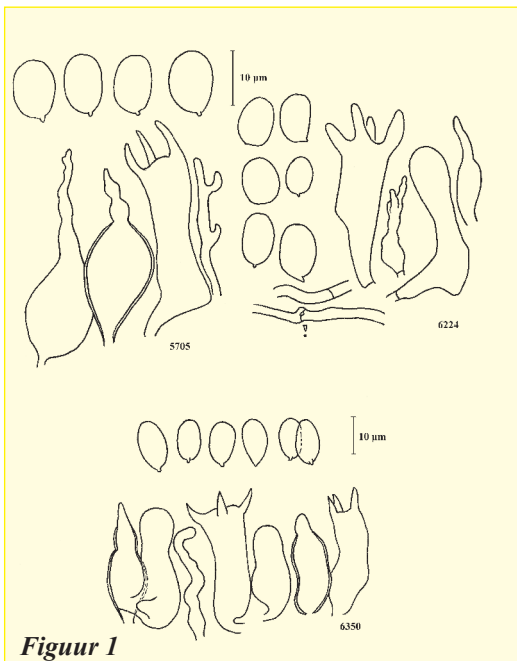
***Dendrothele acerina* (Pers.:Fr.) Lemke**, Esdoornpuzzelkorstje, komt bijna op elke volwassen Spaanse aak voor, mits die maar een beetje beschut en niet helemaal in het vrije veld staat. Op de plaats waar de eerste zijtakken staan en waar de schors als het ware 'rimpelt' en schorsschilfers bijna loslaten van de stam, zitten ze als kleine vuilwitte vlekjes van ongeveer

Determinatietabel

- 1a** Sporen (breed) ellipsoïd; Q kleiner dan of gelijk aan 1,7 2
1b Sporen iets smaller en/of anders gevormd; Q vaak 2 3
- 2a** Sporen $9-12 \times 6,5-8 \mu\text{m}$, $Q = 1,3-1,7$, breed ellipsoïd. Vr. l. tot 1 cm, wit, op schors van levende Esdoorns, vooral *Acer campestre*. **D. acerina** (Esdoornpuzzelkorstje).
2b Sporen $8-11 \times 5-8 \mu\text{m}$, $Q = 1,5-1,6$. Vr. l. lichtoker 1-2 cm. Geen cystiden; dendrohyfen schaars. Op bast van Eiken. **D. commixta** (Eikenpuzzelkorstje).
2c Vr. l. fijn getand en iets gelig, vergelijk: **D. griseocana** (Klein puzzelkorstje).
- 3a** Sporen vaker cilindrisch dan bovengenoemde soorten $9-13(15) \times 5-7(8) \mu\text{m}$, $Q = 1,6-2,2$. Vr. l. wit of grijsig, op allerlei loofhout zoals Els, Populier, Iep en Brem. **D. alliacea**, Naamvoorstel: Loofhoutpuzzelkorstje.
3b Sporen anders en/of vruchtlichaam getand 4
- 4a** Vr. l. fijn getand, grijsig of iets gelig, op hangende dode twijgen van Douglasspar. Sporen $9-10 \times 5,5-6,5 \mu\text{m}$ (sporen volgens Boidin $8,5-11 \times 6-8 \mu\text{m}$). Basidia 4-sporig 4-sporige variëteit van **D. griseocana** (Klein puzzelkorstje)
4b Vr. l. dun grijsig wit, 1 cm, sporen amandelvormig, geen cystiden, weinig dendrohyfen, op Brem **D. nov spec.**

een centimeter. Op de begraafplaats van Beilen bleek deze soort ook op een oude Buxus te zitten. De sporenvorm varieert van bijna subglobuleus tot breed ellipsvormig (Figuur 1, nrs. 5705 en 6224).

***Dendrothele commixta* (v. H. & L.) J. Erikss. & Ryvardeen**, Eikenpuzzelkorstje. Deze soort heb ik nog niet gevonden, maar is wel genoemd door Lammers & v. d. Put (2002) in de namenlijst van Coolia 45(2). Vruchtlichaam klein, bleek okerkleurig, op Eik. Basidia vaak tweesporig. Kan op de binnenkant of buitenkant van de (dode) bast zitten van staande stammen. Krieglsteiner (2000) vermeldt de soort van eiken groeiend in voedselrijk Eiken-Haagbeukenbos.

***Dendrothele alliacea* (Quel.) Lemke** (Naamvoorstel: Loofhoutpuzzelkorstje) is in ons land tot nu toe gevonden op Els, Populier, Iep en Brem, maar kan op allerlei ander loofhout zitten. De vruchtlichamen zijn meestal kleine vuilwitte tot grijze dunne vlekjes van 0,1 tot 1 (4) cm². Dendrohyfen aanwezig, cystiden niet altijd aanwezig. (Figuur 1, nr. 6350, Figuur 2, nrs. 7098, 7097).

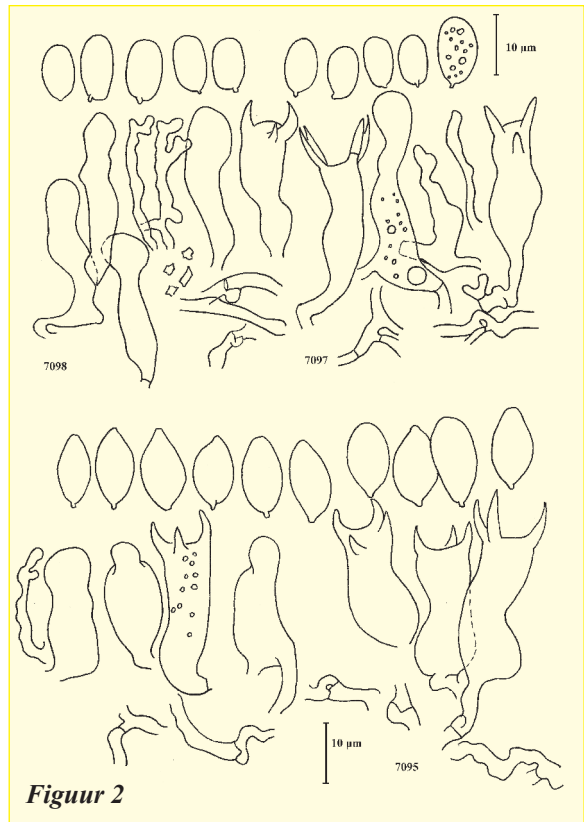
***Dendrothele griseocana* var.**, Klein puzzelkorstje, wijkt van de type-variëteit af door viersporige
22

basidia en iets smallere sporen. De smallere sporen zijn niet typisch. Lemke (1964) vermeldt voor de viersporige vorm sporenmaten van 7,5–10,5 (11) × 6–8 µm (Figuur 3).

Dendrothele nov. spec. “sarothamni”

Bij ons materiaal is het vruchtlichaam dun, vuilwit tot grijs, poreus, pruïneus, onregelmatig gevormd, rand dunner, ongeveer 1 cm². Sporen amandelvormig tot biapiculaat 11,4–14 (15) × 6–7,5 µm, niet amyloïd; wand iets verdikt. Basidia 25–30 × 8–10 µm. Sterigmen tot 8 µm lang. Hyfen 1,4–3 µm, met inconstant gespen en weinig kristallen (Figuur 2, nr. 7095).

Deze soort lijkt op *D. amygdalispora* Hjortstam. Die heeft echter sporen van 8,5–11 × 5–7 µm, geen gespen en basidia van 15–25 × 6–8 µm. Daarnaast veel dendrohyfen en veel kristallen (zie Eriksson et al. 1973: 361). *D. itihummensis* Gilb. & Blackw. (1985) heeft moniliforme cystiden en zit op *Juniperus*. *Dendrothele acerina forma tricornis* heeft veel bredere sporen (10–13 × 7–10 µm).

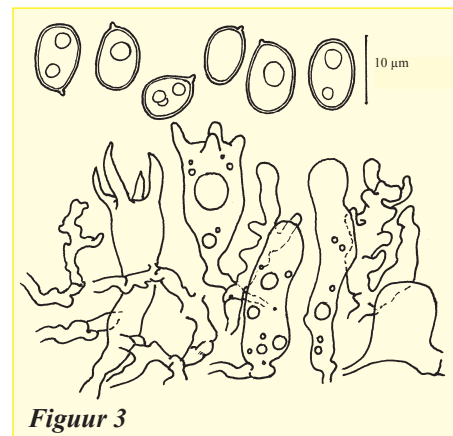

Figuur 2

De figuren werden verbeterd door Hermien Wassink, waarvoor dank. De nieuwe soort zal te zijner tijd worden gepubliceerd door Arnolds en De Vries in een artikel over de houtvertering van Brem.

Literatuur

Arnolds, E., Th. W. Kuyper & M. E. Noordeloos 1995. Overzicht van de paddestoelen in Nederland. NMV.
 Boidin, J., P. Lanquetin & B. Duhem, 1996. Contribution à la connaissance du genre *Dendrothele* (Basidiomycotina, Aphyllophorales). Bull. Soc. Mycol. France 112: 87–126.
 Eriksson, J., K. Hjortstam, K. H. Larsson & L. Ryvarden 1973–1988. The Corticiaceae of North Europe 1–8 Fungiflora. Oslo.
 Gilbertson, R.L. & M. Blackwell, 1985. Notes on wood-rotting fungi on Junipers in the Gulf Coast Region. Mycotaxon 24:331-332 & fig.5
 Hansen, L. & H. Knudsen (eds.), 1997. Nordic Macromycetes. Vol. 3. Nordsvamp. Copenhagen.
 Kriegsteiner, G. J. 2000. Die Grosspilze Baden-Würt-tembergs. Band 1.
 Lammers, H. & v. d. Put, K. 2002. Uitbreiding Nederlandse namenlijst voor Aphyllophorales en Phragmobasidiomycetes. Coolia 45(2): 110–118.
 Lemke, P. A. 1964. The genus *Aleurodiscus* (sensu lato) in North America. Can. J. Bot. 42: 723–768.

Figuur 3